

De Guldenbergabdij Moorsele - Wevelgem

1214-1797

De Guldenbergabdij: 1214-1797

Een paar jaar geleden mocht ik voor Wibilinga¹ -de erfgoed cel van Wevelgem- een erfgoedwandeling rond de Guldenbergabdij te Wevelgem voorbereiden, hierbij dus een beeld van wat één van de meest toonaangevende cisterciënzerabdijen in Vlaanderen was.

¹ Eerste vermelding als "Wevelghem" in 1197 in een oorkonde waarbij Lambrecht van Vichte een allodium schenkt aan de abdij van Nonnebosse. Naam afkomstig van het Germaanse "Wibilinga" of "Wibilinga-haim", wat staat voor woning van de lieden van Wibil of Wibo

Het wapenschild van de gemeente Wevelgem is dat van de verdwenen Guldenbergabdij: "in lazuur een berg van goud"

De Guldenbergabdij

1	Stichting in Moorsele in 1214	4
1.1	Hoe leefde men in een klooster onder de Orde van Citeaux?.....	4
1.2	Groei.....	4
1.3	Niet alles goud wat blonk.....	5
1.4	1315: Hongersnood	6
1.5	1347-1350: De ‘Zwarte Dood’	6
1.6	1378-1417: het Westers Schisma	7
1.7	Bestuurlijk recht	7
1.8	Hervorming binnen het klooster.....	8
1.9	1551: de naam “Guldenberg”	8
2	De Reformatietijd.....	8
2.1	De Beeldenstorm	8
2.2	1578: Schotten plunderen Guldenberg	9
2.3	1580: de Refuge van de Guldenbergabdij te Kortrijk.....	9
3	Reconquista.....	9
3.1	Ligger van 1624.....	10
4	Guldenberg onder Franse bewind.....	11
4.1	1688-1697 : de Negenjarige oorlog	11
5	Guldenberg onder Oostenrijks bewind.....	11
5.1	De abdis Augustina Peuterman	12
5.2	1783 : Gered door de school.....	13
6	Terug onder Frankrijk - de opheffing.....	13
7	Verdwijnen van de sporen.....	15
7.1	Bescherming.....	16
7.2	En nu	16
8	Bronnen.....	16

1 Stichting in Moorsele in 1214

Margaretha² van Guines (stadje in de buurt van Cap Gris Nez) weduwe van Rogier I, burggraaf van Kortrijk en Gent, besloot op één van haar landerijen een cisterciënzerklooster³ op te richten.

Als kasteelvrouw had ze in 1187 via een leenoverdracht van de Graaf van Vlaanderen, Filips van den Elzas, verschillende landerijen in Moorsele verworven.

Een stuk land langs de Heulebeek, 'Ter Coutere' genaamd (naar meeting in 1624: 51 bunders of 72ha groot), werd in 1214 als stichtingsplaats aangeduid. Voor men verder kon in maart 1215 werd de schenking van Margaretha van Guines door de Gravin van Vlaanderen, Johanna van Constantinopel en door Gossuinus, bisschop van Doornik bekrachtigd. In juli van datzelfde jaar volgde de bekrachtiging door de pauselijke gezant Robert van Courson. Bij deze was de abdij 'onser Vrouwen van Morseele klooster' (OLV van Moorsele) officieel een feit, met Sara Nieuland⁴ - komende van het klooster van Blandecques (bij St- Omaars) als eerste abdis.

1.1 Hoe leefde men in een klooster onder de Orde van Citeaux?

De leefregel kon hierbij worden samengevat: "opdat in alles wat ze deden God verheerlijkt zou worden".

Waarbij teruggekeerd werd naar de drie basispijlers van het geloof:

- de 'opus dei' of het (liturgisch) gebed - de metten starten tussen 2 en 3 uur in de morgen, de Laudens, de Priem (koorgebed rond zonsopgang), de heilige Mis, gevolgd door de Terts, de Sext (rond de middag), de Noon, de Vespers en de Completten om de dag af te sluiten.
- de 'opus manuum' of de handenarbeid: voorzien in eigen levensonderhoud (bij de stichting werd nagekeken of er genoeg grond was voor de voorziene kloosterlingen). Ontginnen van braakliggende gronden, veestapel hoeden.
- de 'lectio divina' of de studie van de Schrift e.a. liturgische teksten. Doel : God beter leren kennen.

Daarnaast moesten de kloosterlingen proberen Gods volmaaktheid te bereiken door zwijgplicht, clausuur (slotklooster: levenslang afgesneden zijn van de familie en vrienden), streng voedselregime (karige maaltijden hoogstens 2x/dag, geen vlees, vele dagen kaas noch eieren, bruin brood, bonen, of andere groente en fruit en veelvuldig vasten), kledijvoorschriften: niet geverfde wol - pas vanaf 1485 'uniform'- geen bedden maar een mat in de gedeelde slaapzaal (gekleed slapen en het licht bleef branden tot de morgen).

Wegens de zware combinatie van handenarbeid en gebed waren er twee soorten zusters, de 'monialen', die zich concentreerden op het gebed en veelal van rijkere afkomst waren en de 'conversen' die niet aan alle koorgebeden gehouden werden, de armere (leken)zusters die de handenarbeid- agrarisch en huishoudelijk-werk verrichtten.

Sommigen werden door hun familie op 7-8 jarige leeftijd naar het klooster gebracht (vooral 15 en 16de eeuw) omwille van aanzien vb Jehanne Denys geboren 1493 ingetreden 1500, Michiele van Stamps geboren 1503, aanvaard in 1511 en geprotest in 1513)

De Wevelgemse abdij kwam onder het gezag of 'paternitas' van een mannenklooster terecht. In theorie was dat de abdij van Clairvaux, maar in de praktijk was de abt van Boudeloo (Sinaai bij St- Niklaas) de visiterende verantwoordelijke.

1.2 Groei

1214-20: de abdij vergrootte haar eigendom met het goed 'Te Borrent' en 'Niespont' in Gullegem. Onder de abdis Adelisa van Moorslede (1234- +1245?) was er nood aan een beter terrein, men kocht 3 bunders (4,2ha) van Gerard van Douai gelegen in de Pescherie (de visserij) in Wevelgem. De ligging aan de Leie was ideaal wegens het visrijk gebied, nooit tekort aan water en een goede aanvoerroute.

² ze overleed in 1221 werd begraven in de nieuwe kloosterkerk te Moorsele.

³ naar de orde van Citeaux, toen Cistercium genaamd, ten zuiden van Dijon.

⁴ overleed in 1234, werd in de kloosterkerk van Moorsele begraven.

In 1241 werd 20,5 bunders aangekocht gelegen tussen de huidige Lauwestraat en de hoeve Busschaert waarop de abdij zou gebouwd worden.

De abt van de St- Maartensabdij in Doornik die sinds 1222 het patroonsrecht over de parochiekerk van Wevelgem bezat en vreesde zijn inkomsten te verliezen⁵ eiste een schadevergoeding, in 1242 werd een regeling getroffen en kon men overgaan tot het bouwen van de abdij.

In 1258 werd het grootste deel van 'de Pescherie' aangekocht van Jan van de Pescherie en zijn vrouw Margriete. Ze werden eeuwen later 'onze' folkloristische reuzen.

Vóór 1261 was kloostergemeenschap in Wevelgem een feit: "ze verwierven het recht op vissen en een tiendenrecht⁶ in Moeskroen⁷, mits betaling van 240 ponden Vlaams.... "

Uit sommige bronnen kunnen we afleiden dat de overgang gradueel gebeurde en dat beide abdijen (in Wevelgem en Moorsele) een tijdje parallel bestaan hebben (in 1268 vermeld men twee abdisen).

Bij de verhuis werden de stichtster en de eerste abdis niet vergeten, ze werden in Moorsele ontgraven en aan de oevers van de Leie, in de nieuwe abdij, terug begraven.

1270: De abdij kende haar grootste expansie in de eerste eeuw van haar bestaan. In Moorsele hadden ze naast het goed 'Te Coutere' en enkele hectares bouw- en weiland ook enkele graanrenten en een tiende in 'Malestaple'.

De grootste uitbreiding gebeurde in Gullegem, waar de abdij o.a. het goed 'Ter Buerthe' en 'Te Wynckele' verwierf.

De bakkerij, een ziekenzaal en de brouwerij werden pas tussen 1310 en 1334 voltooid, de kloosterkerk in 1333 ingewijd.

1.3 Niet alles goud wat blonk...

Reeds in de tweede helft van de 13de eeuw moest de abdij veel bijdragen betalen om al het dure oorlogsgeweld van de grote heren te helpen bekostigen.

Zoals in 1266 toen er vanwege Paus Clemens IV door alle abdijen, dus ook door Moorsele/ Wevelgem een tiende moest betaald worden om de kruistocht tegen Tunis te financieren.

Of in 1294, toen Gwijde van Dampierre geld nodig had om, op bevel van Filips de Schone, koning van Frankrijk, meer wachtposten langs de Vlaamse kust te kunnen opstellen.

Of in 1297, toen diezelfde Filips de Schone, constant in geldnood wegens de vele oorlogen die hij voerde, een belasting hief op kerkelijke domeinen die de abdijen verplichtte één vijfde van hun inkomsten aan de Franse kroon af te staan. Het cynische van de zaak was dat de oorlog die hij voorbereidde tegen Vlaanderen zou gericht zijn.

Toen veel abdijen hierdoor op de rand van de afgrond kwamen te staan deden ze een beroep op de paus of de abt van Cîteaux zelf.

- Het was een periode waarin de pausen streefden naar meer wereldlijke macht en dit mondde in 1302 uit in de bul 'Unam Sanctam', waarin paus Bonifacius VIII de geestelijke macht boven de wereldlijke macht stelde.
- de abt van Cîteaux zelf; deze laatste stelde Filips in 1312 voor jaarlijks zelf alle door de kloosters van zijn orde verschuldigde belastingen in één keer af te lossen en 12.000 ponden van Tours aan de schatkist te betalen. Hoewel Filips gedacht had dat jaar 14.000 ponden van Tours te incasseren, stemde hij toch toe omdat hij dan de kosten van het innen kon besparen en hij zijn geld onmiddellijk beschikbaar had.

⁵ kerkelijk deel van het tiende dat door Wevelgem betaald werd

⁶ een tiende (het middeleeuws belastingsysteem) ingevoerd door Karel de Grote in negende eeuw: iedereen moest een tiende van zijn inkomsten afstaan, één derde ging naar de 'kerkfabriek', één derde naar de pastoor en één derde naar de armen.

Visrecht, jachtrecht, duivenrecht, molenrecht en tiendenrecht viel onder de bevoegdheid van de Graaf. Enkel de hoge adel en de religieuze ordes kregen van de Graaf toelating op een duiventoren en bijhorend duivenrecht.

⁷ Daarnaast bezat ze onroerend goed in Mendonc, Nieppe, Ledegem en Heule en had men tiendrecht en andere rentes in o.a. Kuurne, Mendonc, Neuville, Lichtervelde, Pittem en Bavikhove.

Hoewel de koning dus verbood om bij cisterciënzerabdijen "zowel van moenken⁸ als van nonnen" nog belastingen te innen, waren zijn ambtenaren zo ijverig dat ze dit toch bleven doen⁹ en diverse abdijen werden nog lastig gevallen, zo ook de abdij van Wevelgem. Zij protesteerde hiertegen bij de Franse kroon, onder andere in 1332, en de nieuwe koning, Filips VI, schreef tot tweemaal toe een brief¹⁰ om zijn belastinginspecteurs aan te manen de kloosters van Wevelgem en Groeninge (Kortrijk) met rust te laten. Veel helpt het niet in tegendeel men ging over tot het aanslaan van de goederen. In 1346 schreven de zusters aan de paus Clemens VI om de dieven via een banvloek tot restitutie te dwingen, uiteindelijk worden zelfs 2 Gentse geestelijken aangesteld om te proberen de goederen terug te krijgen...

Hulp vragen bij de paus als bij de duivel te biechten gaan : Clemens VI leefde in Avignon als grootste kunstmecenas van zijn tijd, met 'het' bouwproject van het pauselijk paleis. De levenswijze van de pausen kostte zoveel geld dat ze besloten zware belastingen aan kloosters en abdijen op te leggen.

11 juli 1302: een datum die voor altijd in het collectief geheugen van Vlaanderen gegrift staat. De vaak tot mythische proporties verheven overwinning van de Klauwaerts tegen de Leliaerts had ook voor de Guldenbergabdij belangrijke gevolgen. Na de nederlaag in 1305 volgde een enorme schadevergoeding van 1 300 000 ponden van Tours te betalen aan Frankrijk.

1.4 1315: Hongersnood

In de jaren 1315-1317 kreeg heel Europa wegens de overvloedige regen met mislukte graanoogsten af te rekenen. Aangezien er in die tijd geen valabel alternatief bestond voor broodgraan, was een mislukte graanoogst een regelrechte ramp. Gevolg was dat de mensen zich tevreden moesten stellen met voedergrassen, wat op zijn beurt leidde tot ondervoeding en fysieke verzwakking.

De Guldenbergabdij deelde in die malaise. De vele boerderijen die broodgraan verbouwden, konden hun deel van de oogst niet leveren, waardoor de kloosterlingen met moeite in hun behoeftes voorzien werden.

1.5 1347-1350: De 'Zwarte Dood'

Na de catastrofe van 1316 kreeg de Europese bevolking in het midden van de veertiende eeuw met een nog zwaardere beproeving af te rekenen de 'Zwarte Dood' of de builenpest- voornamelijk overgebracht door ratten en vlooien- werd in 1347 voor het eerst in de havens van Genua en Marseille gesignaleerd. Twee jaar later bereikte de dodelijke ziekte Vlaanderen en richtte ze in vele steden een ware ravage aan en veroorzaakte een golf van histerie: pest werd gezien als een straf van God en als het begin van de Apocalyps.

Kloosters en abdijen werden massaal verlaten, aangezien bidden geen uitweg meer bood. Koortsachtig werd op zoek gegaan naar een mogelijke oorzaak en dit mondde uit in het aanwijzen van de 'zondebokken': de joden. Gevolg was Jodenhaat en -vervolging...

Ook de Guldenbergabdij viel ten prooi aan de ziektes, dood en onzekerheid. Rentes en tienden werden niet betaald, wat leidde tot geldtekort en verschillende processen...

In 1364 ontstond er een conflict met Lodewijk van Maele, de graaf van Vlaanderen; deze bezat namelijk "vrie molaige te Meenyn, een mile ommegeande", wat betekende dat alle koren te Menen en in een straal van één mijl errond verplicht in de molen van de graaf gemalen diende te worden.

Een mijl van toen was duidelijk ettelijke kilometers van nu, want de abdij viel binnen die straal, zodat de zusters verplicht waren hun graan tegen betaling op de grafelijke molen te Menen te laten malen, terwijl ze er zelf één bezaten, buiten de 'éénmijlszone', waar ze het dus gratis konden laten malen.

Catharina de Lois, de toenmalige abdis, bracht de graaf uiteindelijk ertoe een grootmoedige geste te doen: hij besloot "niet also naer te ghane"(niet zo nauw te kijken) , en gaf toelating aan de abdij" te doen malen vortan eeuwelijke te haer selves muelne alsoo vele corens als hem lieden om de sustinancie nootsakelic wesen sal" (voortaan voor altijd op hun eigen molen zoveel koren te laten malen als er voor hun eigen levensonderhoud

⁸ monniken

⁹ Ten voordele van?

¹⁰ de eerste op 29 mei 1332 en de tweede 14 juli van dat jaar

nodig was). Als tegenprestatie vroeg hij wel “ ieder jaar op 26 augustus een jaergetide op te dragen ter nagedachtenis van heel zijn overleden en toekomstige familie”.

De 14e eeuw die voor Vlaanderen zo roemrijk begon, zou uitmonden in een ellendige eeuw, vol ziekte, opstanden, represailles en financiële moeilijkheden, braakliggende akkers, hongersnood... In vele streken was de bevolking in 1400 nog maar de helft van in 1300, er heerste een sfeer van verslagenheid.

1.6 1378-1417: het Westers Schisma

In 1378 werd het westers christendom in twee kampen verdeeld; sommige kardinalen kozen voor paus Urbanus VI, gevestigd in Rome, anderen kozen de zijde van Clemens VII, die in Avignon verbleef. Tijdens het Concilie van Pisa in 1409 probeerde men beide pausen af te zetten en te vervangen door Alexander V. Tevergeefs ! De ingreep zorgde er enkel voor dat er nu drie pausen waren.

Uiteindelijk werd op het Concilie van Konstanz in 1417 na jaren van discussie voor één wettige paus, namelijk Martinus V geopteerd.

Deze langdurige pauselijke crisis kende zijn gevolgen voor het kloosterleven.

Verskillende kloosterregels werden niet meer zo nauw gevolgd bvb. de individuele armoede: de monialen bestelden de dag ervoor hun uitgebreide maaltijden. Wereldlijke zaken, zoals mode, deden hun intrede binnen de kloostermuren. Sommige zusters hadden privé-vertrekken. De clausuur werd geschonden: iedereen kon in en uit lopen. Het vrome kloosterleven verloederde, ook in de Guldenbergabdij. Voortaan werden de kloosterlingen als goeie burgers beschouwd. de Bourgondische gouden eeuw was ingezet...

1450: De abdij bleef gestaag verder groeien. Halverwege de vijftiende eeuw had men geldrentes verworven op de heerlijkheden van ‘Ter Hasselt’ (Roeselare) en ‘Ter Triest’ (Wielsbeke) en een tiende in Rollegem-Kapelle. In Menen verkreeg de abdij een graanrente en in Halewijn werd onroerend goed aangekocht.

1458 : aankoop goed Ter Veere (Lauwe) op de andere oever van de Leie 'met 2 schepen om over te varen', hierdoor ook controle over de inkomsten uit het verkeer tussen Wevelgem en Lauwe.

1.7 Bestuurlijk recht

In haar bijna 600-jarig bestaan raakte de Guldenbergabdij in heel wat financiële rechtszaken betrokken. Zo rees er in 1505, tijdens het de ambtsperiode van abdis Gerarda du Pont, een grensgeschil met ridder Wouter Van der Gracht¹¹, heer van Moorsele, slotvoogd van Ieper en Kortrijk, grootbaljuw van Vlaanderen en eerste afgevaardigde van de adelstand bij de Staten van Vlaanderen.

In die tijd lagen er op het grondgebied van het huidige Wevelgem verschillende heerlijkheden, waar de eigenaar bestuurlijke rechten had.

De abdij was gebouwd op de heerlijkheid Gorselis, waar de abdis de baas was¹² en paalde aan de heerlijkheid van edelman Wouter Van der Gracht. Bij openbare plechtigheden mocht de heer, meestal vertegenwoordigd door zijn baljuw, als teken van macht een lange witte roede, de Roede van Justicien, in processie door zijn heerlijkheid dragen.

Ondanks privilege van Wouter Van der Gracht droeg de abdis tijdens een processie zelf een ‘roede van Justicien’ waardoor de abdij voor de rechtbank gedaagd werd. Uiteindelijk werd Van der Gracht postuum in het ongelijk gesteld.

¹¹ Kasteel van Moorsele werd door Geldolf I van der Gracht vóór 1443 gebouwd

¹² Eén van die rechten was " 't beste Hooft", waarbij de Heer van de heerlijkheid, bij het overlijden van de horige het beste stuk vee of bij ontbreken van vee een ander voorwerp uit de erfenis mag kiezen. Geregeld doken er dingen op als: "eenen yseren pot, een erden plateel, eenen merlaen", of in 't beste geval: "2 koppelen kiekens"..

1.8 Hervorming binnen het klooster

Na de afbrokkeling van de kloosterdiscipline komt een hervormings-beweging op gang. Vanaf 1406 wordt in Marche - les- Dames een groep gevormd die de regels nauwgezet gaat onderhouden: clausuur terug streng toegepast, her-invoer van het leven in gemeenschap, absoluut verbod op het bezit van persoonlijke bezittingen, uniformiteit en eenvoud in de klederdracht, nauwkeurige reglementering van de bezoeken. Dit werd pas in 1542/1543 in Wevelgem gerealiseerd.

Hiervoor komen drie kloosterlingen over van Gent (de Bijloke abdij was reeds in 1470 hervormd).

Ze worden op de strategische plaatsen gezet:

 één wordt portierster: controle op bezoeken en clausuur,

 één kassierster: controle op particuliere inkomsten en

 één prioeres: rang juist onder de abdis om haar te steunen in haar beslissingen.

Twaalf jaar later was nog onderhuids verzet en probeerde men bij het verkiezen van een nieuwe abdis de klok terug te draaien.

1550: De expansie bleef duren. Het aandeel van de abdij vergrootte in de omliggende gemeentes; zo verwierf men in Wevelgem het goed 'Ter Mersch', de hofstede 'De Vos', de heerlijkheid 'Gorselis' en een oliemolen. In Gullegem verkreeg men weideland en een geldrente op het goed 'Ter Buerthe'.

1.9 1551: de naam "Guldenberg"

In het jaar 1551 werd in de bronnen voor het eerst de naam Guldenberg¹³ aangetroffen. Voorheen werd naar de abdij als 'abbatia' of 'monasterium de Morsella' verwezen. Waar de naam Guldenberg precies vandaan komt, is nog altijd een raadsel.

2 De Reformatietijd

Op 31 oktober 1517 nagelde de augustijnenmonnik Maarten Luther zijn bekende stellingen aan de kerkpoort van Wittenberg in Duitsland. Hij klaagde daarmee de praktijken van de hoge clerus en het gezag van de paus aan.

Zijn protest genoot veel bijval en zijn ideeën omtrent een Reformatie van de Kerk verspreidden zich razendsnel doorheen de Westerse wereld.

De paus reageerde en sloeg Luther in de ban.

Ook Karel V, Keizer van het Heilig Roomse Rijk, vorst van de Nederlanden en koning van Spanje was resoluut tegen en ging over tot drastische maatregelen.

De 'Heilige Inquisitie' werd opgericht en verdachte personen werden zonder genade opgepakt, verhoord, gefolterd en ter dood gebracht¹⁴.

Vanaf 1536 stuurde ook Johannes Calvijn zijn stellingen de wereld in.

De reformatie kreeg veel steun¹⁵, zowel in de adellijke kringen als bij de armen waardoor de Nederlanden al gauw in de ban waren van het Anabaptisme en het Calvinisme.

2.1 De Beeldenstorm

Filips II, zoon van Karel V, was een fanatiek ketterbestrijder. Vanuit Spanje maande hij Margaretha van Parma en haar raadsman kardinaal Granvelle de reformatie de kop in te drukken.

De Geuzen werden echter almaar talrijker en het volk kon niet meer in bedwang gehouden worden.

De vlam sloeg in de pan en op 10 augustus 1566 brak in Steenvoorde de beeldenstorm los; overal werden kerken en abdijen geplunderd en vernield. De Guldenbergabdij ontsnapte niet en kwam tussen 16 en 19 augustus aan de beurt. Heiligenbeelden werden vernield, het altaar afgebroken en schilderijen verscheurd...

¹³ Een populaire plaatsnaam in het vlakke W- Vlaanderen: Alveringem, Torhout, Westrozebeke, Koekelare, Lendeleden, Rollegem, Passendale e.a.

¹⁴ oa brandstapels op Vandaeleplein te Kortrijk, verdrinken, radbraken, levend begraven...

¹⁵ Vb verbond van 300 edelen en hun 'Geuzen-' spotnaam

Filips II zond als tegenreactie de hertog van Alva als landvoogd naar Vlaanderen. Onder diens bewind regende het executies, maar het vuur van de opstand werd niet gedoofd. De Geuzen verenigden zich rond Willem van Oranje.

1574: de Heilige Doorn aan abdij toegewezen¹⁶

2.2 1578: Schotten plunderen Guldenberg

In de loop van 1578 had een Schots garnizoen, onder leiding van de Gentse calvinist Van Rijnove en gestationeerd in Menen, al weken geen soldij meer ontvangen en sloeg aan het muiten. Ze trokken plunderend¹⁷ door de streek en vernielden de parochiekerk en de abdij van Wevelgem.

De Guldenbergabdij werd leeggeroofd en volledig platgebrand¹⁸. Het duurde vervolgens 25 jaar vooraleer de eerste bouwwerken opnieuw werden aangevat.

Pas in 1613, ruim 35 jaar na de verwoesting konden de kloosterlingen terug naar Wevelgem.

In die tussentijd was Kortrijk bezet door de Geuzen, waardoor de vele kloosterlingen niet naar hun refuge konden vluchten. Daarom trokken velen naar Rijsel of logeerde men bij familie of vrienden.

De kloostergemeenschap werd in die tijd als dusdanig opgeheven.

2.3 1580: de Refuge van de Guldenbergabdij te Kortrijk

Wegens de landelijke ligging was het klooster een weerloze prooi voor de voorbijtrekkende en plunderende troepen.

Op 23 juni 1572 waren de zusters de eerste keer genoodzaakt om naar Kortrijk te vluchten, waar ze een onderkomen vonden in het begijnhof en enkele huurwoningen.

Zodra het gevaar geweken was, keerde men naar Wevelgem terug.

Uit veiligheidsoverwegingen zocht de abdis in Kortrijk een refuge, waar de zusters in geval van nood konden intrekken.

Met dat doel voor ogen kocht ze voor 1576 twee huisjes nabij het oud kasteel in Kortrijk. De twee huisjes waren echter te klein voor de klooster-gemeenschap, waardoor de abdis in 1582 twee andere aan elkaar palende woningen kocht aan de Leie, op het terrein waar zich nu de schoolgebouwen van de zusters Paulinen bevonden.

Na de toekenning van een toelage op 31 juli 1591 bouwden de zusters één van de huisjes om tot een kapel¹⁹.

3 Reconquista

Tijdens de tweede helft van de zestiende eeuw woedde er in Vlaanderen een constante oorlog tussen de calvinisten en de katholieken, met wisselend succes.

In 1583 begon Alexander Farnese aan de definitieve herovering, dit resulteerde in de val van Antwerpen (27/8/1585), het kantelpunt in de oorlog. Het duurde evenwel tot het Twaalfjarig bestand in 1609 vooraleer er vrede was, maar de stellingen veranderden niet meer.

In Kortrijk ging het er niet op vooruit: er was tweedracht in het klooster, de monastieke geest was in verval.

Op 16/9/1594 werd Anna Gargant (1594 - 1599) op 42 jarige leeftijd tot abdis ingewijd in de abdijkerk van Groeninge (door abt generaal van Citeaux), Elisabeth de la Tramerie overlijdt 18/12/1594.

De financiële toestand verbeterde en de hoogdringende herstellingen in Wevelgem worden aangevat. De rust en eensgezindheid komen terug in het klooster; het herstel is ingezet.

Anne Gargant overlijdt op 29/6/1599, op 26/8/1599 wordt Beatrix Vanden Abeele verkozen²⁰, in 1610 was ze 50 jaar in het klooster, in feite reeds 12 jaar abdis maar nog niet ingewijd. Dit gebeurde door de visiterende abt van Citeaux Nicolas II Boucherat in aanwezigheid van abten van Orval, Loos, Ter Duinen, en Boneffe.

¹⁶ andere relieken aanwezig in de abdijkerk die de tand des tijds niet overleefd hebben: Vier hoofden van de zogenaamde '11000 maagden' van Keulen onder abdis Mabella van Rollegem (1377-1382)

¹⁷ Van plunderingen door de huursoldaten van de koning – wat ook voorkwam- vond ik niets in mijn bronnen

¹⁸ “datter niet en resteerde dan eeneghe oude meuraiggen”.

¹⁹ Na de opheffing van de abdij werd het huis te Kortrijk als nationaal domein verkocht

²⁰ eerste benoeming door Albrecht en Isabella

De heropbouw gaat verder: de hoeve 1603, 1609 het klooster, 1611 St.- Bernarduskapel, men komt in 1613 terug uit Kortrijk.

De abdis liet kunstwerken vervaardigen: een zilveren kromstaf ter vervanging van de houten de ze tot nu toe gebruikt had en een zilveren lievevrouwenbeeld²¹ versiert met smaragden ter verfraaiing van de kapel.

Ook wat de zusters zelf betreft valt de vooruitgang op:

In 1593 stonden 20 religieuzen ingeschreven waarvan 15 boven de 40;

In 1621 stonden 41 religieuzen ingeschreven waarvan slechts 6 van 24 boven de 40 waren.

De herbouwde abdij was door een brede gracht en de Leie volledig omwapt en bezat in die tijd drie toegangswegen:

- De "oostpoorte" gaf via het nu verdwenen "groen straetgin" aansluiting op het eerste deel van de huidige Lauwestraat, toen "de dreve van het goet Ter Meersh" genaamd.
- In 1622 werd "de noortpoorte" gebouwd, waarlangs men "het steencruus" kon bereiken : hoek Kloosterstraat – Menenstraat²²
- De "westpoorte" was de meest gebruikte, ook voor de hoeve, vandaar liep een weg die verder westwaarts ook op de Menenstraat uitkwam.

Een abdijskerk ontbrak nog steeds, maar deze zou niet lang meer op zich laten wachten, op 3 maart 1626 werd de eerste steen gelegd - het bouw materiaal kwam van het afgebroken kasteel van Rijsel.

Op 9 september van 1626 werd het kruis erop gezet.

Op 9 januari 1627 werden in de perenboomgaard van het klooster door Dominicus Fievet (Rijsel) 3 klokken gegoten (totaal gewicht 830kg).

Op 1 augustus 1627 werd de eerste mis opgedragen.

Gaandeweg werd het meubilair afgewerkt.

De nieuwe kerk werd op 9 juni 1630 plechtig ingewijd door Maximiliaan Vilain (bisschop van Doornik).

3.1 Ligger van 1624

Na de oorlogstroebelen en de verwoestingen, wenst ook duidelijkheid te krijgen in de staat van de bezittingen. Tussen 1624 en 1638 wordt hieraan gewerkt.

Deze inventaris is tot ons gekomen als "de ligger van 1624".

Daarin wordt vermeld :

Wevelgem

3 hoeves: "Kloostergoed", 't goed "Pescherie" "Vinkhofstede (Veldstraat), enkele losse percelen zaai- en weiland.

Diverse huizen o.a. huis met erf "t' Doorentjen"

Een molen met huis en erf (Kloostermolen waar nu de oprit van de A17 is in de Kortrijkstraat. De molen werd in 1942 door de Duitse bezetter afgebroken.)

Totaal 154 ha of 10% van de gronden, voor het grootste deel één blok (134 ha) afgebakend door de huidige Lauwestraat, de baan Kortrijk -Menen, tot aan de Posthoornhoek en door de Leie.

Moorsele

2 hoeves "Te Coutere ' en "tcleen Goedeke" enkele losse percelen zaai - en 'weiland (78 ha)

Gullegem:

-7 hoeves o.a. 't goed "Te Wynckele", "De Hongherie", "Ter Buerthe'_' , "Te Steenbeke", " 't Fonteingood", "Te Lare",

²¹ In de parochiekerk van Aalbeke bevindt zich een zilveren O.L.V.-beeldje uit 1619 een relik van de Guldenbergabdij een verwijzing naar het mariaal bedevaartsoord dat de abdij werd na het mirakel van de genzeing van een blinde non in 1639.

²² waar tot voor kort een kruis met corpus op de hoek hing (ex-huis Vandelanotte).

-enkele losse percelen zaai - en weiland en een bos (205 ha)
- 1 molen met huis en erf

Verder nog: Ledegem 1 hoeve -"Ten Oosthove",

Menen: 2 percelen land,

Rumbeke enkele kleine percelen land,

Lauwe 1 hofstede "Ter Veere",

Hallewijn 1 perceel land

Kortrijk 2 huizen met erf.

Heerlijkheden, grond en/of grondrente en pachthoeven te:

Marke, Bissegem, Wielsbeke, Rumbeke, Emelgem, Izegem, Neuville, Kuurne, Lichtervelde, Nieppe, Geluwe,

Pittem, Rollegem- Kappele,

St.- Kruis Winkel en Wachtebeke.

4 Guldenberg onder Franse bewind

Na het lange oorlogsgeweld tussen Spanje en Frankrijk - met enorme schade op de streek, o.a. de vernieling van de molen van de abdij (1667)- werd tijdens het verdrag van Aken (1668) beslist dat de roede van Menen, waartoe ook Wevelgem behoorde, voortaan in Franse handen was.

De zonnekoning Lodewijk XIV wilde meer en de Europese mogendheden waren genoodzaakt een coalitie te vormen om Frankrijk een halt toe te roepen.

Vlaanderen was eens te meer het strijdtoneel, met alle gevolgen van dien.

Uiteindelijk werd in 1678 de Vrede van Nijmegen ondertekend, waarbij de kasselrij Kortrijk terug geschonken werd aan Spanje. De roede van Menen en dus ook Wevelgem met haar abdij bleef in Franse handen.

De financiële toestand van de abdij was zorgwekkend: de molenaar Pieter van de Moortele liet de molen in eigen beheer herbouwen (de abdij had er geen geld voor) en er werden geen nieuwe postulanten meer toegelaten (een groter aantal was financieel niet langer draagbaar).

De abdij telde in 1663 ongeveer 43 koorzusters en 12 lekezusters.

4.1 1688-1697 : de Negenjarige oorlog

In 1688 barstte het oorlogsgeweld tussen Frankrijk en Spanje opnieuw los en wederom was de West-Vlaamse bevolking het slachtoffer van plundertochten en gruweldaden. Het was een eindeloze lijdensweg van oorlog, brandstichting, verkrachting en moord, met als dieptepunt de volledige verwoesting van Gullegem en Moorsele in 1695.

In 1697 werd de oorlog beëindigd en deed Lodewijk XIV afstand van vele gebieden, maar Wevelgem bleef Frans...

Door deze 'politieke' schaakpartij tussen Spanje en Frankrijk in Vlaanderen konden meisjes uit het 'Spaanse' Kortrijk niet intreden in het 'Franse' klooster te Wevelgem- enkel Franse onderdanen werden toegelaten, ook bij verkiezingen van een nieuwe abdis moest men zich tot Parijs wenden.

5 Guldenberg onder Oostenrijks bewind

Vier jaar na de Negenjarige Oorlog brak er opnieuw oorlog uit in Vlaanderen: discussiepunt was de troonopvolging in Spanje.

Spanje en Frankrijk spanden deze keer samen tegen een Europese alliantie o.l.v. Oostenrijk.

Tijdens het beleg van Menen in 1706 vluchtten de zusters van de Guldenbergabdij nogmaals naar de refuge in Kortrijk, totdat het huis opgeëist werd om als arsenaal dienst te doen.

In 1713 werden de Fransen en de Spanjaarden gedwongen de Vrede van Utrecht te tekenen, waarbij de Nederlanden Oostenrijks grondgebied werden. Een periode van relatieve welvaart was (eindelijk) aangeboden...

Tijdens het Oostenrijks bewind was Wevelgem een grensgemeente, waardoor de gemeente in de periode 1713-1779 berucht was voor de vlassmokkel: wegens allerlei maatregelen om de vlassuitvoer te beperken en te reglementeren, ontstond onder impuls van enkele gedreven bendes een – zeer winstgevende maar risicovolle - ‘handel’ naar Frankrijk.

De eindbestemming van de verschillende smokkeltochten was telkens de Leie met als ideale aanvoerwegen de ‘dreve van het goet de Pesscherie en langs de dreve van het goet Indoie’.

Eenmaal over de Leie bevonden de smokkelaars zich met hun kruiwagen ‘cortewaeghens’ op het grondgebied van Frankrijk.

5.1 De abdis Augustina Peuterman

Ze trad in 1703 -op 19-jarige leeftijd- toe tot het klooster van Wevelgem.

Na de dood van abdis Bernarde de Ransart in 1727 was ze één van de ruim dertig kandidaten om haar plaats in te nemen.

Ze was slechts de vierde van de verkiezingsuitslag maar afkomstig uit de Nederlanden, door haar aanstelling wou men de Franse invloed indijken.

Ondanks de weinig rooskleurige financiële toestand van de abdij, stond Augustina bekend om haar zin voor initiatief.

Zo liet ze in 1731 een nieuwe schuur bouwen op het Goed Te Wynclé in Gullegem.

Tussen 1737 en 1738 stond ze in voor de verfraaiing van de abdij: nieuw kerkmeubilair, een marmeren vloer in de kerk en in de abdis-vertrekken, marmeren schoorstenen, en gesculpteerde lambrizing, nieuwe brandglasramen, een nieuw orgel.

Vier ‘machtige’ zilveren kandelaars (gewicht: meer dan 25kg) en zilveren reliekschrijnen voor een zestal pas verworven relikwieën²³.

Daarna begon ze aan de 'buitenwerken':

- in 1743 start de bouw van een nieuwe slaapzaal, keuken, refter en werkzaal, en niet te vergeten de monumentale Westpoort.
- in 1747 komen er twee interne poorten (tussen de kloosterhoeve en de kerk en de toegangspoort tot de tuin van de novicen) een nieuw portiershuis en een nieuwe smidse.
- in 1749 worden de abdijs hoeven verbouwd en in 1752 wordt de infirmerie uitgebreid. De pas gebouwde slaapzaal (1743) wordt afgebroken en een nieuwe gebouwd.

Door verschillende ingenieuze ingrepen²⁴ wist ze de inkomsten van de abdij te verdubbelen in de periode 1754-1769.

De abdij vergrootte haar territoriaal gebied binnen de gemeente tot ± 168 bunders (ongeveer 235 ha), en onderwierp hierdoor meer Wevelgemnaren aan haar juridisch gezag.

Ruw geschetst bestreken deze heerlijkheden de volgende delen van onze gemeente:

- de heerlijkheid Gorselis lag ten zuiden de Plaatse tussen de Katerstraat en de Kweekstraat,
- de heerlijkheid Wevelgem lag ten noorden de Plaatse vanaf de vroegere pastorie tot een stukje over de Brugstraat en tot aan de Hoogstraat,
- de heerlijkheid Marrem lag een beetje verspreid. Er lagen stukken naast en achter de pastorie langs de Van Ackerestraat en dus aansluitend aan de heerlijkheid Wevelgem, maar het grootste deel lag in de omgeving van de hofstede Marrem tot aan de Veldstraat.

²³ 1738: Relieken van de H. Augustinus, de H. Andreas, de H. Antonius van Padua, Sint-Elooi, de H. Barbara en de H. Brigitta

²⁴ Door de aankoop van de heerlijkheid en het leengoed Marrem (Marremstraat) en de heerlijkheid en het leengoed Ter Elst (Kozakstraat) werden de betwistingen hierrond opgelost en verder kosten vermeden

- De heerlijkheid Ter Elst lag in de omgeving van de Fabriekstraat-Kozakstraat en over de Kortrijkstraat tot aan de Spoorwegstraat.

Door de aankoop van de heerlijkheid Wevelgem in 1759 werd ze Vrouwe van Wevelgem, ze richtte dan ook een nieuw ‘pelerijn’ of schandpaal." met de waepen der voornoemde abdie genaemt den gulden Bergh ende gonne van de voornoemde Eerwaerde Mevrouwé d’abdesse” op. Dat was het symbool bij uitstek van het juridisch gezag. Het aanbrengen van haar eigen wapenschild gebeurde veelvuldig. Tot op de dag van vandaag is het nog te zien op de ingangspoort van de abdijhoeve en die van de hofstede ter Marrem.

Het ‘pelerijn’ werd geplaatst op enige afstand van waar de pelerijnen van de voorgaande heren van de prochie en de heerlijkheid gestaan hadden.

Het vorige was enige tijd geleden ‘herrewaerts is commen te breken ende vallen’ , op de ‘plaetse’, maar waar dat juist was, is moeilijk te achterhalen. De ‘Plaetse’ strekte zich uit vanaf het huidig kerkportaal tot aan de Brugstraat.

Een aantal andere bronnen verwijzen ook naar het bestaan van een pelerijn waarvan we de plaats wel kunnen situeren. Zo toont ons kaartmateriaal van het ‘Rentebouck vanden heerlicheyt van Oyghem’ uit 1615 dat het pelerijn toen ter hoogte van de herbergen ‘t Schaeck en de Swaene stond (de kant van de Mythe nu) ten oosten van het schepenhuis (landboek uit 1677).

Net zoals vandaag stonden ook toen deze symbolen van macht bloot aan vandalisme. Om dat te vermijden of te minimaliseren werden allen die ‘eenighe schaede, misbruyck oneere ofte schiminge’ toebrachten aan het pelerijn of de wapenschilden bestraft met een ‘lijfstraffe’. En omdat niemand hiervan in het ongewisse zou blijven, werd dat publiek bekend gemaakt en geafficheerd.

Augustina Peuterman stierf op 11 juni 1769 en onder haar impulsen had de abdij een nooit geziene bloei gekend.

5.2 1783 : Gered door de school

Wanneer de abdijschool opgericht werd, is niet duidelijk, maar reeds in 1553 sprak men van een “meestresse schoolvrouwe”. Wel kunnen we stellen dat het bestaan van een abdijschool lange tijd een goede invloed had op het voortbestaan van de Guldenbergabdij.

In 1783 decreeteerde Jozef II, spottend ‘keizer-koster’ genaamd, immers dat alle kloosters opgeheven dienden te worden, wegens hun nutteloosheid voor de staat en de godsdienst. Het bestaan van het schooltje, wel nuttig voor staat en godsdienst, redde de Guldenbergabdij.

Minpunt was dat de abdijschool haar leerlingen niet meer uit de gegoede Franse kringen kon rekruteren. In die context schakelde men dan maar over op een kostschool voor behoeftige weesmeisjes.

Via de kwitanties van de lonen vind men in 1792 verschillende mensen in dienst gaande van dienstbode, meid, knechten, smid, koewachters, herder, wever, tuinmannen, timmerman, dagloners en het loon voor een weduwe.

1784: In de laatste decennia van haar bestaan bleef de eigendom van de abdij intact. In Dentergem werd nog een rente verkregen, maar hier tegenover stond het verlies van enkele hectares grond. De verdeling van de goederen zou bij de ontbinding van de kloostergemeenschap een werk van lange adem worden.

6 Terug onder Frankrijk - de opheffing

Het jaar 1789 werd gekenmerkt door twee belangrijke opstanden.

De Franse revolutie luidde het einde in van het ‘Ancien Régime’ en werd een mijlpaal in de Europese geschiedenis. Een indirect gevolg hiervan was de Brabantse Omwenteling.

De nieuwe Franse overheersing was voor Vlaanderen het begin van een lijdensweg. Wegens het antiklerikale regime werden kloosters immers hard aangepakt: abdis Albérique de Madre ontving op 2 juli 1796 een bevelbrief tot het betalen van 38500 pond binnen de 48 uur. Een nieuwe financiële offer voor de zwaar geteisterde Guldenbergabdij.

De aanhef van die brief illustreerde daarenboven de achterliggende bedoeling. De woorden “à la dernière abesse de l’abbaye dudit Wevelghem” (aan de laatste abdis van de abdij van Wevelgem) gaf de abdij een echte kaakslag en nauwelijks 2 maand later volgde de doodsteek.

Frankrijk decreeteerde de ontruiming van de Guldenbergabdij en in januari 1797 werd de inventaris opgemaakt, op 18 januari werden ze uit de abdij gezet en stonden de 36 resterende zusters op straat.

De gemeenschap ging uiteen. De meesten keerden terug naar hun familie of trokken naar het buitenland om er hun kloosterleven verder te zetten.

Een aantal onder hen bleven achter te Wevelgem en verbleven bij particulieren.

Een eerste bron die melding maakt van het verblijf van ex-religieuzen te Wevelgem is de volkstelling van 1799. Zes onder hen waren voormalige kloosterlingen van de Guldenbergabdij. De geprofeste woonden niet samen met de niet geprofeste en allen oefenden het beroep van spinster uit.

De Franse staat probeerde zijn toegeëigende (genaaste) goederen vanaf november 1796 te verkopen. De goederen van de Guldenbergabdij werden verkocht in de periode 5 maart 1797 tot 25 oktober 1806.

Om tot de verkoop over te gaan werden (soms summiere) beschrijvingen en schattingen uitgevoerd.

- Het neerhof en de bijhorende gronden werden als eerste verkocht aan een Brugse notaris die ze aankocht in naam van een voormalige kloosterling op 25 messidor an 5 (13 juli 1797).

Dit goed bestond uit: Een hofstede (een woonhuis, een paardenstal, andere stallingen, een grote schuur en bergruimtes) die goed onderhouden was, in een vierkant gebouwd en van een degelijke constructie.

Een deel van de abdijsboomgaard werd bij het neerhof gerekend plus het weiland met gebouwtje naast de grote ingangspoort. Dit alles stond op een terrein van ongeveer 1 bunders (± 1 ha 40 are).

De nieuwe eigenaar moest het recht van doorgang geven naar de terreinen van de abdij, maar deze mocht ook gebruik maken van de achterpoort (nu Lauwestraat) van de abdij.

De gronden die met deze hofstede meegingen, lagen in de onmiddellijke omgeving en vormden een geheel bestaande uit ongeveer 33 bunders akkerland, 7 bunders weide en 200 roeden bos.

Samen met het neerhof en nog een stuk grond dat langs de weg Kortrijk-Menen lag, bedroeg de totale oppervlakte 42 bunders 800 roeden (± 60 ha).

- Net zoals bij het neerhof kreeg expert Francois Ovijn, op 18 brumaire an 6 (8 november 1797) de opdracht van de centrale administratie van het Leiedepartement om de staat en afmetingen van de goederen, de gebouwen van de Guldenbergabdij (batiments (abbaye du mont d’or) hun plaats en toegang/ omheiningen te beschrijven:

- De abdiijkerk had een lengte van 140 voet (41,7 m) en een breedte van 60 voet (17,9 m).

-In de abdijsgebouwen waren de eetzaal, de keuken, de werkplaats, verblijf van de abdis en verschillende kamers beneden.

- De ziekenzaal, de slaapzaal, de eetkamer en het verblijf van de directeur en kapelaan bevonden zich boven. Daarnaast waren er nog: drie mooie tuinen, een begraafplaats, een boomgaard met fruitbomen in leivorm en fruitbomen tegen de omheiningmuur. Ze stelden vast dat het dak een degelijke constructie had, de zolders en de kelders waren ruim, het verblijf van de abdis was nieuw en de trap was prachtig. Afgescheiden van deze gebouwen was er nog een brouwerij en aanhorige gebouwen en een opbergruimte van 60 voet (18 m) op 15 voet (4,5m).

Deze gebouwen, weiden, boomgaarden, tuinen en binnenplaats waren omringd met water en hadden een grootte van 2 bunders 918 roeden.

Ze schatten het jaarlijks bruto inkomen van 1790 op 2.000 ponden. Voeg daarbij het 20ste deel van de waarde van de 105 bomen en men bekomt een bedrag van 2.027 ponden en 10 sols. Dat bedrag vermenigvuldigd met twintig volgens de wet van 16 brumaire an 5 gaf een totaal geschat kapitaal van 40.550 ponden.

Ze merkten nog op dat zes grafstenen uit de kerk voorbehouden waren voor de Franse Republiek.

Tijdens het onderzoek had “citoyen Francois Vandemoortele meunier” (de vroegere molenaar van de abdijsmolen die hij gekocht had) verklaard dat hij boven vermelde terreinen en gebouwen in huur had van de “Receveur des domaines nationaux” de heer Hosten van Menen voor de duur van 1 jaar te beginnen vanaf 1 november en voor de prijs van 210 ponden.

Waren niet inbegrepen in de verkoop van het abdijcomplex: de voorwerpen ten gunste van de Republiek, de kast van het orgelkoor, de biechtstoelen, de lambrisering in de kerk en de bibliotheek, de marmeren stenen uit de kerkvloer, de grafstenen, de grafschriften, de klokken en de andere voorwerpen zelf als zij deel uitmaakten van en gebonden waren aan de muren van de gebouwen.

De openbare verkoop van de Guldenbergabdij had plaats op 18 nivose an 6 (7 januari 1798). De definitieve toewijzing had plaats op 24 nivose an 6 (13 januari 1798). De nieuwe eigenaar was Joassin Jouvenaux - opgetreden als stroman voor de heer Jacques Nottebaert (jeneverstoker te Kortrijk) en de heer Michel Fleury (handelaar te Rijsel)- voor de prijs van 427.000 ponden.

De kopers van alle gronden en goederen vielen te catalogeren onder verschillende maatschappelijke groepen. Zo had je een deel geestelijken, een groep buitenlanders, de burgerij en enkele lokale inwoners (boeren).

De abdijgebouwen dienden als 'steengroeve'. De abdij zelf werd in de periode 1802-1809 afgebroken, waarschijnlijk door zijn ligging te midden de weiden en de akkers. Hierdoor konden de nieuwe eigenaars dit gebied niet verkavelen of bebouwen.

7 Verdwijnen van de sporen

Met de komst van de Fransen werd bij decreet van 24 prairial an 3 (26 juni 1795) alle bestaande lokale besturen afgeschaft en dit betekende het definitieve einde van het feodaal systeem of het ancien regime. Ook werden alle uiterlijke symbolen van dat systeem omvergehaald of verwijderd. Zo verdween de schandpaal eind 18de eeuw uit het Wevelgemse straatbeeld.

In 1809 maakten de Fransen een kadastrale kaart van onze gemeente. Daarop is er nergens nog een spoor van de Guldenbergabdij te vinden. Mag men daaruit besluiten dat er helemaal niets meer van de abdij overeind stond? Waren de resten van geen belang meer of werden die vergeten zoals de duiventoren van het neerhof? Wat vervolgens met alle gronden en goederen gebeurde is moeilijk in enkele zinnen te vatten want alles veranderde snel van opeenvolgende eigenaars. Tot op vandaag bleef de abdijshoeve echter bewoond door de familie Busschaert.

Dame Albérique de Madre (abdis van 1788-1797) koesterde nog eventjes plannen om de gemeenschap herop te starten - ze bracht tal van waardevolle voorwerpen in veiligheid voor 1797- uit de voorraad verkocht ze de eerste jaren na de opheffing af en toe enkele zaken om in het levensonderhoud van de religieuzen te voorzien. In 1803 vraagt ze aan de Heilige Stoel (via legaat in Parijs) dispensatie van de gelofte van armoede voor haar en de religieuzen. De dispensatie wordt verleend en ze verdeelt de rest van de goederen.

De voorwerpen van de eredienst en relikwieën worden weggeschonken aan kerken:

- de H. Doorn aan Wevelgem²⁵, inwoners van Wevelgem kopen het hoofdaltaar (verdwenen in de latere jaren tachtig van de 19de eeuw) en de 'Lanssteek' (schenking aan de parochiekerk),
- twee schedels van de gezinnen van de H. Ursula aan Diksmuide,
- een deel aan de St. - Sixtusabdij in Westvleteren (ook de bibliotheek: koorboeken, missalen, brevieren, geestelijke werken),
- een deel gaat naar Parijs.

Bij het overlijden van de laatste religieuze in Diksmuide op 12 februari 1857 eindigde de lange geschiedenis van de Guldenbergabdij...

²⁵ Gedurende de volgende eeuwen werd de heilige Doorn vereerd, met als hoogtepunt de periode rond O-H- Hemelvaart.

In 1803 had de laatste abdis Alberica de Madre alle hoop op een heropbouw van de abdij verloren en schonk ze de Doorn aan de toenmalige pastoor, E.H. Melchior Vanden Eynden. Hij en zijn opvolgers kregen de opdracht de H. Doorn verder te vereren en jaarlijks twaalf missen voor de adellijke familie de Landas te lezen, en - tot in der eeuwigheid- een dienst ter zielezaligheid van deze reeds eeuwen overleden religieuzen.

7.1 Bescherming

Op 22 april 1994 werd overgegaan tot bescherming van het domein

- als monument: De hoevegebouwen (met uitzondering van de woonhuizen) van het "Kloosterhof", gelegen Lauwestraat 166-170 Wevelgem. Omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde met betrekking tot: de geschiedenis van het kloosterwezen, als zijnde het voormalige neerhof van de belangrijke Guldenbergabdij; de economische en de architecturaal-historische geschiedenis, als zijnde een typische 18de eeuwse hoeve, met een 17de eeuwse duiventoren²⁶, uit de Leiestreek.
- Aan de westpoort²⁷ paalt het huisje van de hoeveknecht, dat gebouwd werd in 1746.
- De Oostelijke poort geeft toegang tot het domein. Aan de oostzijde staan een woning en stallen van de 18de eeuw (1749). Het woonhuis werd in de 20ste eeuw vervangen.
- als dorpsgezicht: De onmiddellijke omgeving van het "Kloosterhof", met name de omwalling, de platanendreef, de moestuin en de omliggende weilanden. Omwille van het algemeen belang gevormd door hun historische waarde zijnde de componenten van de economische entiteit van het voormalige neerhof en als zijnde de weliswaar tot nu toe onopgegraven (beschermd en niet bedreigd) archeologische site van de verdwenen abdij en door hun wetenschappelijke waarde, als zijnde landschappelijk en stedenbouwkundig belang.

Over het hele domein zijn nog verschillende andere restanten van de abdij terug te vinden.

7.2 En nu ...

De Guldenbergabdij mag dan al verdwenen zijn, vergeten is ze zeker niet. Zo heeft de gemeente Wevelgem bv. het wapenschild overgenomen.

Als je door Wevelgem loopt en ziet: CC Guldenberg, Guldenbergwandeling, Guldenbergbier, scholengemeenschap 'Guldenberg', de tiendenschuur 'Te Wynckele', Goudbergstraat, Abdijweg, ter Gracht, Kloosterstraat, Kloosterbosstraat, Nonnebosstraat, de hoeses die vroeger deel uitmaakten van de abdij zoals 'Ter Buerthe', 'Ter Marrem', of ter Meersch, ter Mote, (abdis) Augustina Peutermansstraat, Visserijstraat, Te Coutere', Vinkestraat, etc ...

Misschien denk je dan terug aan deze vervlogen en ook vaak bewogen tijden ...

8 Bronnen

P. Favorel, Geschiedenis van de Guldenbergabdij te Wevelgem. K.G.O.K. Kortrijk, 1957;

J. Vervenne, De Heerlijkheid Wevelgem, -Informatieblad Wevelgem, juli 1975, dl.V pg.4.

100 jaar St. Bavokerk Lauwe,

D. Chambaere; Guldenberg, het verhaal van Wevelgems verdwenen abdij- Wibilinga jg 3 nr 2, Philippe Haeyart Wibilinga- jaargang 7 - Nr. 3 pg 29 -30,

Ludo Vanhove: Wibilinga - jaargang 12 - Nr. 2 pg 3-5,

Ludo Vanhove, Het oudste schepenhuis en de wethouders in de 18de eeuw, Wibilinga, 12e jg., nr 1

v.u. ds. M- Claire Vandooren, Koetsierstraat 30, 8560 Wevelgem

²⁶ de centrale duiventoren, vermoedelijk opgebouwd in 1699. Het is een constructie met witstenen hoekvlochten en een dakje tussen twee trapgevels. Een van de balken in de duiventoren dateert uit 1599.

²⁷ Illustratie gerestaureerde Westpoort met wapenschild uit 1743 (restauratiedossier 2002)